

Baltsgedrag van vogels

De lente staat voor de deur. Tekenen hiervan vind je op elke straathoek. Tienermeisjes wandelen voorbij in veel te luchtige kledij onder goedkeurend gejoel van een groep tienerjongens die stoer staan te doen met een skateboard in de hand. Ook vogels maken zich klaar om elkaar te verleiden. De syrinx (spraakorgaan van vogels) wordt gesmeerd en de pluimen worden gepoetst.

● De balts en paarvorming

De balts is een speciale, soms geritualiseerde set van gedragingen die dieren uitvoeren om een geschikte partner te vinden. Het selecteren van een partner wordt paarvorming genoemd. Deze paarvorming kan zeer kort zijn. Na het paren, gaan ze elk hun eigen weg. Sommige soorten blijven bij elkaar tijdens het paarseizoen maar zullen het volgende seizoen op zoek gaan naar een nieuwe partner en nog andere soorten blijven bij elkaar voor het leven.

Maar romantiseer dit laatste niet, uit DNA-onderzoek is gebleken dat in deze monogame relaties er heel wat overspel wordt gepleegd...

Het is een indicatie van hoe sterk/gezond/intelligent een mannetje is. Hoe sterker, hoe luider en hoe langer hij kan zingen. Het vrouwtje geeft zo goede genen door aan haar nageslacht.

Indien ze de jongen samen grootbrengen op het territorium van het mannetje, dan doet het vrouwtje er ook goed aan om voor een mannetje te kiezen met een groot territorium. Hoe groter het territorium, hoe meer voedsel. Hoe meer voedsel, hoe groter de overlevingskansen van de jongen. Goede zangers hebben geen nood aan uiterlijk vertoon vandaar dat in het algemeen deze vogelsoorten een eerder saai verkleed hebben (afb. 1).

● Baltsgedrag

Baltsgedrag kan uit de volgende gedragingen bestaan: zingen, visueel vertoon, dansen, voederen, poetsen en bouwen. Nu ik het zo oplist, is het helemaal niet zo verschillend van het baltsgedrag bij de mens...

● Zingen

De mannetjes gebruiken vaak hun zang om hun territorium aan te geven. Vrouwtjes krijgen hierdoor een idee van de dominantie van het mannetje. Ze kunnen selecteren op de grootte van zijn repertoire, hoelang het mannetje zingt, op een welbepaald lied of op de minst algemene variant van een bepaald lied. Voor de vrouwtjes is het voordelig om voor goede zangers te kiezen.

AFBEELDING 1: MANNETJES MEREL AAN HET ZINGEN.

● Uiterlijk vertoon

De mannetjes pronken met hun kleuren, speciale veren, keelzakken,... om een vrouwtje te versieren. Deze vorm van baltsgedrag vinden we voornamelijk terug in polygame relaties. Het mannetje probeert met zoveel mogelijk vrouwtjes te paren en het vrouwtje moet alleen voor het jong geweld zorgen. Het is dan ook belangrijk dat zij goed gecamoufleerd is. In het algemeen kunnen we stellen dat in polygame relaties het mannetje veel mooier is dan het vrouwtje. Denk maar aan de wilde eend (afb. 2).

Bij sommige soorten zullen de mannetjes samenkomen op een welbepaalde plaats om met elkaar te wedijveren (afb. 3). Deze plaatsen worden leks genoemd. Vaak zal er maar één mannetje, de winnaar, met alle vrouwtjes paren. De anderen druipen af. Fazanten en korhoenders zijn voorbeelden van vogels die competitie voeren in leks.

AFBEELDING 2: MANNETJE EN VROUWTJE WILDE EEND IN VLUCHT.

Er worden twee hypothesen naar voor geschoven om de evolutie van deze voorkeur bij vrouwtjes te verklaren:

- de sexy zoon hypothese: Door met aantrekkelijke mannetjes te paren, is de kans groot dat het vrouwtje ook sexy zonen zal voortbrengen. Deze sexy zonen hebben op hun beurt een grotere paarkans. Op die manier wordt het nageslacht verzekerd...

AFBEELDING 3: KORHOEN IN LEK.

- de handicap hypothese: De gekleurde pluimen en ornamenten zijn vaak kostelijk in aanmaak. Ze maken het mannetje ook kwetsbaar voor predatoren. Wanneer deze mannetjes met zo'n handicap weten te overleven dan moeten ze wel zeer sterk en gezond zijn. Voor het vrouwtje is het dan ook voordelig om deze goede genen door te geven aan haar nageslacht.

● Poetsen

Poetsen of het goed leggen van de veren is zeer belangrijk voor de vlucht. Dit gedrag komt vaak naar voren bij de balts. Het mannetje legt bijvoorbeeld nadruk op felgekleurde veren door deze goed te leggen. Of ze leggen de veren goed bij elkaar. Dit versterkt de band tussen beide vogels.

● Dansen

Ofwel danst het mannetje voor het vrouwtje (vaak in polygame relaties) ofwel voeren ze samen een dans uit (vaak in monogame relaties). Wanneer de dans correct wordt uitgevoerd, zullen ze een koppeltje vormen. Wordt de dans echter verkeerd uitgevoerd dan zal er geen paarvorming plaatsvinden. Dit voorkomt kruisingen tussen soorten.

In monogame relaties zullen mannetjes en vrouwtjes er ook vaak hetzelfde uitzien. Denk maar aan ooievaars, knobbelzwanen en futen. Het waterballet van de fuut kan je al begin maart gadeslaan (afb. 4).

● Voederen

Voedsel aanbieden voor, tijdens en/of na paring maakt ook deel uit van het baltsgedrag bij sommige vogelsoorten. Het voedsel wordt aangeboden door het mannetje ofwel wisselen ze samen eten uit (afb. 5). Bij veel soorten zal het mannetje het vrouwtje voeden terwijl deze de eieren aan het uitbroeden is.

En ook om de jongen succesvol groot te brengen is het noodzakelijk dat het mannetje voldoende voedsel weet te vinden. Het is dan ook een belangrijke demonstratie van zijn vaderlijke capaciteiten. 'Billing' of elkaars bek aanraken, is een versimpelde versie van dit baltsgedrag.

Raven bijvoorbeeld houden elkaars bek gedurende lange tijd vast als in een lange tongzoen. Naast voedsel kan het mannetje ook andere geschenken aanbieden bijvoorbeeld nestmateriaal of glinsterende objecten zoals bij de ekster die ook gebroken glas, steentjes, propjes aluminium,... of de juwelen van Bianca Castafiore weten te waarderen.

AFBEELDING 5: TWEE ROODBORSTJES WISSELEN VOEDSEL UIT.

AFBEELDING 4: HOOGTEPUNT VAN DE LIEFDESDANS VAN DE FUUT.

● Nest bouwen

Een nest bouwen kan deel uitmaken van de balts en dit gedrag komt zowel voor in polygame als in monogame relaties. In polygame relaties weerspiegelt de kwaliteit van het nest de ervaring en de goede genen van de bouwer. In monogame relaties demonstreert het de vaderlijke capaciteiten van de maker.

Vrouwtjes kunnen mannetjes kiezen op basis van het aantal nesten die hij bouwt, de kwaliteit van het nest, de grootte van het nest en/of de plaatsing van het nest. Het winterkoninkje bijvoorbeeld zal op zijn territorium een aantal bolvormige nesten bouwen (afb. 6).

Met zijn gezang lokt hij een vrouwtje. Hij toont haar de verschillende nesten.

Als ze geïnteresseerd is, zal ze beginnen met de bekleding van het nest en kunnen ze paren. Uiteraard laat het winterkoninkje de andere nesten niet verkommeren en als het even kan dan zal hij ook andere dames overtuigen om zich in zijn territorium te nestelen.

AFBEELDING 6: HET WINTERKONINKJE, EEN ECHTE VERLEIDER

BRONNEN

- Futuyma, D.J. (2005). Evolution, (Courier Companies, Inc.).
- Lack, D. (1940). Courtship feeding in birds. *Auk* 57(56), 169-178.
- Mateos, C., and Carranza, J. (1999). Effects of male dominance and courtship display on female choice in the ring-necked pheasant. *Behavioral Ecology and Sociobiology* 45(3-4), 235-244.
- Searcy, W.A., and Andersson, M. (1986). Sexual selection and the evolution of song. *Annual Review of Ecology and Systematics* 17507-533.
- Soler, J.J., Cuervo, J.J., Moller, A.P., and De Lope, F. (1998). Nest building is a sexually selected behaviour in the barn swallow. *Animal Behaviour* 561435-1442.
- http://www.bbc.co.uk/nature/adaptations/Courtship_display
- <http://www.noorderkempen.be/vogels/tekst/winterkon01.htm>